

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on
Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

بررسی میزان آگاهی شهروندان ساری نسبت به اصول و مبانی هنجارهای شهروندی و میزان تعهد عملی بدان اصول

احسان مرادی فر^۱ علی گرجی کرسامی^۲ ، مصطفی بخشیان فرح آبادی^۳

^۱ کارشناسی ارشد مدیریت دولتی گرایش سیستم های اطلاعاتی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد قائمشهر .

ehsan54@gmail.com

^۲ دانشجوی دکتری جامعه شناسی مسائل اجتماعی ایران، دانشگاه خوارزمی تهران، ایران، تهران

drali.gorjik@gmail.com

^۳ کارشناسی ارشد حسابداری ، دانشگاه آیت الله آملی ، آمل ، ایران ، mostafa.bakhshian69@gmail.com

چکیده

روش تحقیق پیمایشی از نوع همبستگی و از نظرهدف کاربردی بوده است. جامعه آماری را ۳۱۱۵۴۶ نفر از شهروندان ساروی بالای ۱۵ سال تشکیل داده اند. براساس جدول نمونه گیری استاندارد کرجسی و مورگان (۱۹۷۰) ۳۸۴ نفر به عنوان نمونه انتخاب شده اند. برای دسترسی به نمونه ها از روش نمونه گیری خوشه ای استفاده شده است. ابزار گردآوری داده ، پرسشنامه سنجش حقوق شهروندی متشکل از سه مقیاس ۱- برخورداری از حقوق اجتماعی و سیاسی، ۲- آگاهی از وظایف شهروندی و ۳- تعهد عملی به وظایف شهروندی بوده است . در پژوهش حاضر، از اعتبار صوری برای تامین اعتبار پرسشنامه استفاده شده است. پایایی پرسشنامه حقوق شهروندی ۰/۸۰ بوده است. برای تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از آزمون های ناپارامتریک مثل فریدمن ضریب توافق فی و کرامر به تحلیل داده ها پرداخته شده است. نتایج نشان داد که بین سن، وضع تأهل پاسخگویان، مشارکت سیاسی، پایگاه اجتماعی، و میزان آگاهی پاسخگویان از اصول و مبانی هنجارهای شهروندی رابطه معنی داری وجود دارد. و بین تاثیر مشارکت سیاسی بر میزان آگاهی پاسخگویان در زمینه حقوق و وظایف شهروندی رابطه معنی داری وجود ندارد. همچنین نتایج نشان داد بین سن، جنسیت ، وضع تأهل پاسخگویان ، پایگاه اجتماعی، و میزان تعهد عملی پاسخگویان به وظایف شهروندی رابطه معنی داری وجود دارد. همچنین بین برخورداری از حقوق اجتماعی پاسخگویان، و میزان تعهد عملی پاسخگویان به وظایف شهروندی رابطه معنی داری وجود دارد. در نهایت اینکه بین آگاهی پاسخگویان و تعهد عملی آنان به اصول و مبانی هنجارهای شهروندی رابطه معنی داری وجود دارد.

واژه های کلیدی: حقوق شهروندی، هنجارهای شهروندی، حقوق اجتماعی و سیاسی، وظایف شهروندی، و.....

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

مقدمه

شهروندی علیرغم اینکه واژه ای جا افتاده در فرهنگ و ادبیات سیاسی- اجتماعی جهان غرب است و سابقه حضور آن به دوران طلایی یونان باستان دولت شهرهای یونان بویژه الگوی آتنی روم باستان انقلاب کبیر فرانسه (۱۷۸۹) میرسد و تا به امروز نیز حضوری فعال در ادبیات و فرهنگ سیاسی- اجتماعی غرب داشته است چه از حیث مفهومی و چه از حیث پدیداری از منظر جامعه شناسی تاریخی، عاملی غایب در ساختار و نظام اجتماعی معاصر و نیز ادبیات حقوقی، اجتماعی و سیاسی ایران بوده است. این مفهوم نه احساس شده و نه شکل گرفته است. مفهوم شهروندی از زمان یونان باستان تا به حال دچار تغییرات و تحولاتی بسیار شده است و تفاسیر مختلفی را به خود پذیرفته است ولی در مجموع پذیرفتن حقوق و وظایف قانونی، اجتماعی و سیاسی متکی بر جایگاه شهر وندی به عنوان اصلیت بین شاخص این واژه مطرح می گردد و آگاه بودن به حقوق و وظایف خود و دیگران، احساس تعلق به سرزمین و ملت، احترام به قانون، آگاهی هویت سیاسی و رفاه و آموزش در سطحی معین همگی مرتبط با مفهوم مدرن شهروندی هستند. برخورداری عادلانه و منصفانه ی تمامی اعضای جامعه از مزایا، منابع و امتیازات اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، حقوقی و فرهنگی فارغ از تعلق طبقاتی، نژادی، مذهبی و قومی. (مکلین، ۱۹۹۶؛ ترنر، ۱۹۹۳). ایران در حال تحول و گذار از یک جامعه سنتی سابقه دار به سمت جامعه مدرن در عصر مشروطه خواهی و پس از آن آغاز تحول ساختاری بود که به گفته حمید عنایت (۱۳۷۳) نخستین مواجهه مستقیم میان فرهنگ سنتی اسلامی ملی و فرهنگ غربی تلقی می گردید و تمامی گروه های اجتماعی سنتی روحانیون، بازاریان، ملاکان، نظامیان، دولتمردان) و مدرن (نخبگان فکری و روشنفکران یا منورالفکران نوظهور آشنا با فرهنگ و تمدن غرب) در آن مشارکت داشتند. هدف این انقلاب و نیز دستاورد بزرگ آن به گفته کاتوزیان (۱۳۷۹) چیزی جز حکومت مشروطه یا حکومت مبتنی بر قانون نبود، در انقلاب مشروطه رویا رویی سنت (مذهبی مابلی) با مدرنیته (عرفی غربی) بررسی اولین بار اندیشه شکل دادن به یک نظام اجتماعی یا سیاسی و حقوقی مدرن را مطرح کرد. دوران گذار ضرورت اجتناب نا پذیری است که جامعه ما آن را به تجربه نشسته است حرکتی است از سادگی به پیچیدگی (اسپنسر). یا حرکت از کنش سنتی به سمت کنش عقلانی (ماکس وبر). حرکت از همبستگی و انسجام مکانیکی به همبستگی از مکانیکی (دورکیم). حرکت از گمیشافت به سوی گزلفاشت (تونیس). و حرکت از قوه و فعل و تبدیل شدن مکرر لحظات حال به گذشته و تسخیر آینده در چنین دورانی تعادل مطلوب زمانی محقق می گردد که بین شتاب و ساختها و رو ساختها و عناصر متعدد نظام اجتماعی نوعی ترازمندی پدید آید. یکی از مسایلی که در فرهنگ انسانی تحولی عظیم بر پا نمود پیدایش و گسترش شهرها از تاریخ اجتماعی او محسوب می شود پدیده های که آدمی را از زندگی یکنواخت و سنتی به عرصه پراکندگی بهره برداری بیشتر از محیط سوق داد و انقلابی در ساخت اقتصادی جامعه و سازمان اجتماعی پدید آورد و انسان را به دنیای جدید هدایت نمود. جامعه شناسان اولیه غالباً بین شهرنشینی و شهروندی تفاوت قایل نشده اند اما جامعه شناسان معاصر از شهروند به عنوان انسانی مدنی یاد کرده اند که توانسته است معیارها و ملاکهای یک شهروند را بطور کامل در خود نهادینه کرده، به همه وظایف و اختیاراتی را که یک شهروند باید داشته باشد آگاه و ملزم به رعایت آنها میدانند و آنها شهروندی را با محل سکونت و ساکن شدن در شهر معادل ندانسته و معتقدند یک شهروند، انسانی مدنی است که ممکن است در یک محیط شهری زندگی نکند اما خصوصیات و تمایلاتی از او یک شهروند ساخته است. تعمیم این مفاهیم به شهر ساری محقق را بر آن داشت تا ساری را که جامعه ای است سنتی، مورد بررسی قرار دهد. از این رو این پژوهش در صدد آن است تا به این سوال محوری پاسخ دهد که میزان آگاهی شهروندان ساری از اصول و مبانی هنجارهای شهروندی چقدر است؟ چقدر به اصول و هنجارهای شهروندی تعهد عملی دارند؟

مروری بر مطالعات انجام شده

سید محمود نجاتی حسینی (۱۳۸۳) در پایانامه دوره ی دکترای خود به تحلیل و تبیین واقعیت اجتماعی شهروندی در ایران پس از انقلاب با تاکید بر دوره تاریخی ۸۰-۱۳۷۶ پرداخته است هدف این پژوهش به دست آوردن تحلیلی جامعه شناختی از فرایند شکل گیری شهروندی در ایران همراه با سازو کارهای شکل دهنده شهروندی است. پژوهشگر همچنین شکل بندی اجتماعی پدیده ی شهر وندی در ایران پس از انقلاب ۵۷ از حیث نوع اجتماعی، محتوای اجتماعی، شکل اجتماعی و قلمرو اجتماعی و نیز شهروندی در ابعاد مدنی، سیاسی و اجتماعی بررسی کرده است. چارچوب نظری مقاله، نظریه اجتماعی شهروندی و روش آن جامعه شناسی تاریخی است.

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

همچنین فرضیات محقق ناظر بر اثر گذاری گفتمان قوانین موضوعه و قانون اساسی، جهت گیری های برنامه های توسعه و نیز شکل گیری تقاضاهای سیاسی اجتماعی مدرن است. محقق در پژوهش نشان داده است که شهروندی به عنوان یک پایگاه و نقش اجتماعی مدرن فراگیر مجموعه ای به هم پیوسته از حقوق و وظایف برابر همگانی ناظر بر احساس تعلق اجتماعی به جامعه و موثر مشارکت همگانی به همراه برخورداری عادلانه و منصفانه تمام اعضای جامعه از مزایا، منابع و امتیازات فارغ از تعلقات نژادی و قومی، طبقاتی، فرهنگی و مذهبی است. همچنین تحلیل جامعه شناسی تاریخی شهروندی ایران تا پیش از انقلاب اسلامی ۵۷ نشان می دهد که طی سه دوره ی تاریخی (ایران باستان، ایران پس از اسلام تا انقلاب مشروطه و ایران پس از مشروطه تا انقلاب ۵۷) واقعیت اجتماعی شهروندی و موقعیت جامعه شناختی شهروندی سه شکل اجتماعی به خود گرفته است: امتناع شهروندی (عدم شکل گیری و تقویت زمینه ها و بستر سازی شهروندی)، امکان شهروندی و ایجاب شهروندی (احساس ضرورت وجود زمینه ها و بستر سازی شهروندی). از حیث جامعه شناسی تاریخی شهروندی این سه شکل اجتماعی به ترتیب با دوره های تاریخی ایران باستان (امتناع شهروندی)، ایران پس از مشروطه (امکان شهروندی) و ایران پس از مشروطه تا انقلاب اسلامی ۵۷ (ایجاب شهروندی) قابل تصدیق است. از سوی دیگر ماهیت گفتمان قانون اساسی، ترتیبات سیاسی جمهوری اسلامی، جهت گیری های قوانین موضوعه مجلس شورای اسلامی و راهبرد های برنامه های توسعه به همراه الزامات مدرنیستی بر خاسته از روح دموکراسی و جمهوری گرایی بر ایجاد شهروندی اثر گذار بوده است. و در نهایت اینکه طی دوره ی ۶۷-۱۳۵۹ (دولت مدیریت جنگ، شکل اجتماعی خاصی از شهروندی سیاسی به صورت شهروندی مذهبی ایدئولوژیکی انقلابی (شهروند - سرباز) پدید آمده است. در دوره ۷۶-۱۳۶۸ (دولت سازندگی) نیز هسته ی اولیه ای از شهروندی اجتماعی و رفاه ظاهر شده است. اما در دوره ی ۸۰-۱۳۷۶ (دولت اصلاحات) هسته ی اولیه شهروندی سیاسی پا گرفته است، اما هنوز شهروندی مدنی بسیار کم رنگ است.

دکتر ملیحه شیانی (۱۳۸۱) پژوهشی با عنوان "تحلیل جامعه شناختی از وضعیت شهروندی در لرستان" به انجام رسانیده است، در این پژوهش نشان داده که حقوق و وظایف عناصر اصلی تشکیل دهنده ی شهروندی هستند که جذابیت عام دارند. این حقوق و وظایف در ابعاد مدنی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی قابل شناسایی است و صرفاً با تجویز محقق نمی شوند. در حکومت های دموکراتیک، هر شهروند عضو برابر و کامل اجتماع است که به او حقوق و مسئولیت هایی اعطا شده، هم حکومت و هم شهروندان مسئول حمایت از این حقوق جهت ارتقا منافع و خیر مشترک هستند. شهروندی نیازمند منابع برای شناخت و آگاهی، کسب تجارت و مهارت های فکری و مشارکتی و برخورداری از رفاه نسبی است، اگر جامعه ای در ارائه ی منابع ضروری شکست بخورد و یا به نفع گروهایی خاص عمل کند، شهروندی دچار نقصان می شود. شهروندی محصول جامعه ای است که در آن هویت افراد نه بر اساس شبکه های قومی، قبیله ای و طایفه ای، بلکه بر محور ارزشها و معیارهای عام تعیین شود. این نگرش به معنای رفع تفاوتها نبوده، بلکه شناخت و حمایت از تنوع ها با توجه به حقوق همه افراد و بدون محوریت هویت های خاص مد نظر قرار گیرد. افزون بر آن، شهروندی در جامعه ای به منصفانه ظهور می رسد که افراد نگرش مثبت به مشارکت داشته باشند، زیرا دموکراسی بر مبنای مشارکت ساخته و با معیار مشارکت ارزیابی می شود. در کنار این رویکردها، ارزش ها و اولویت های اجتماعی به سمت مسائل و اهداف جمعی میل کند، اگرچه این تمایل به این معنا نیست که افراد فارغ از خود هستند، بلکه در ارزیابی هایشان خیر مشترک و منافع جمعی را بیش از منافع شخصی ارجح می نهند. بنابراین برای رسیدن به توسعه نیابستی فقط جامعه را برای شهروندان تغییر داد، بلکه باید جامعه را "با" و "به همراه" شهروندان تغییر دهیم.

دکتر محمد سعید ذکایی (۱۳۸۰) پژوهشی با عنوان "اخلاق شهروندی: رابطه هویت یابی جمعی و ارزش های دیگر خواهانه" در سال ۱۳۷۶ در دونا حیه شهری تهران با استفاده از مصاحبه ی ساخت یافته انجام داده است. ۳۳۰ پاسخگواز محدوده ی متفاوت انتخاب شده اند، نیمی از پاسخگویان از مناطق نزدیک به مرکز تهران و نیم دیگر از مناطق دور دست انتخاب شده اند، محقق در این پژوهش نشان داده است که تصور از گروه های اجتماعی که بر اشتراک زبانی، قومی و مکانی استوارند با دیگر گروهایی رابطه ی منفی دارند و در جریان شهرنشینی بتدریج جای خود را به نظام های اجتماعی می سپارند که بر مفهوم سازی فراگیر تر و انتزاعی تری از عضویت استوارند. در ایجاد یک قلمرو عمومی مستعد رفتار شهروندی، زندگی شهری مقوله ای تاثیر گذار است. مفهوم شهر و تکامل تاریخی شهر های مستقل، در توسعه ی تفکرات فلسفی نسبت به آزادی، فردیت و مدنیت نقش حیاتی داشته است. زندگی شهری میتواند بجای بیگانه سازی، فضایی اخلاقی را فراهم سازد که قدرت ترسیم مجدد مرزهای بین نفع فردی و جمعی را به شهرنشینان می بخشد. شهروندی به عنوان نهادی که شکل دهنده ی اجتماع عام است (ترنر، ۱۹۹۰: ۱۸۹)، قلمرویی است که در میان عام گرایی و خاص گرایی توازن برقرار می گردد، شهروند ضمن حفظ هویت های

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین‌المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

خاص خود می‌بایست عضویت اش را در دیگر هویت‌های جمعی نیز حفظ کند، منافع خود خواهانه، فرقه‌ای و دسته‌ای بزرگترین چالشی درمقابل شهروندی واقعی محسوب می‌شود. شهروندی به عنوان نوعی عمل اجتماعی و سیاسی این ظرفیت را به افرادی می‌بخشد که از منظر دیگران به مسایل بنگرند، از اشتراکات خود با دیگران آگاه باشند و بدانند که هویت خود و هویت دیگران مرتبط و متقابلاً خالق یکدیگرند. شهروند تعلقات خود را از مرزهای بلافاصله اجتماعی و سیاسی فراتر می‌کشاند.

چهار چوب نظری

این پژوهش بر مبنای مدل ترکیبی ساخت یافته و نشان می‌دهد شهروندی می‌تواند از رویکرد‌های فرد گرایانه و جمع‌گرایانه مورد بررسی قرار گیرد. نگرش‌های لیبرال بر حقوق فردی تمرکز یافته و تفسیرهای جمهوری خواهان بر تعهدات و وظایف تأکید دارد و نظریه ترکیبی، وابستگی متقابل میان حقوق و وظایف را در نظر می‌گیرد. در واقع، شهروندان ضمن بر خورداری از موجودیت فردی، خود را بخشی از اجتماع مشترک به حساب می‌آورند. این نگرش مستلزم شهروندی فعال است که "با فرد آغاز می‌شود و از طریق کنش‌های فردی شرایط ساختاری شهروندی را باز تولید می‌کند" (فالكس، ۲۰۰۰).

پیش فرض اصلی بررسی بر این قرار گرفته است که آگاهی از حقوق و وظایف شهروندی مبنای عمل و تحقق واقعی است. از این رو شناخت شرایط تحقق آن می‌تواند بر عمل شهروندی و به تبع آن بستر سازی برای توسعه دلالت کند. به عبارتی آگاهی و شناخت بایست به عنوان منبع مهم احساس وفاداری و مسئولیت نگریسته شود اما این آگاهی و عمل نیازمند چارچوبی برای شناسایی و مکانیسم‌هایی برای تحقق است. طبق بررسی نظری موضوع یکی از موارد مهم منابعی است که افراد به صورت اطلاعات مهارت‌ها و امکانات رفاهی در اختیار دارند. در کنار آن فرصت‌های عمل آزادانه و داوطلبانه است که در تقویت خودگردانی و مشارکت مسئولانه تأثیر به‌سزایی خواهد داشت.

این منابع فرصت‌ها و بسترهای اجتماعی در سطوح فردی و ساختاری تقویت‌کننده‌ی نگرش‌های مثبت نسبت به شهروندی خواهند بود. به تعبیر دیگر افراد نیازمند اخلاق و ایستاره‌هایی هستند که پذیرای حقوق و مسئولیت‌ها باشند و احساس همبستگی با دیگران و حاکمیت ارزشها و هنجارهای عام سرچشمه بگیرد. این جهت‌گیری‌ها در یک بستر خاص افراد را برای رسیدن به هدف مهیا ساخته و انگیزه‌ی کسب حقوق و انجام تکالیف شهروندی را در آنان رشد می‌دهد.

بر اساس رهیافت‌های نظری می‌توان خاطر نشان کرد افراد نیازمند شناخت و آگاهی‌ها و زمینه‌ی مسائل و امور مختلف از جمله حقوق و مسئولیت‌های خود هستند. اما صرفاً آگاهی آن‌را به شهروند تبدیل نکرده و شهروندی را محقق نمی‌سازد. این پدیده هنگامی که افراد و گروه‌ها به منابع مختلف دسترسی داشته و بسترها و فرصت‌های فعالیت و پذیرش آزادانه‌ی مسئولیت‌ها برای آنان در جامعه مهیا شود به منصفه‌ی ظهور خواهد رسید. بنا بر این میزان آگاهی و به تبع آن عمل شهروندی به مثابه یکی از عناصر اصلی جامعه در تعامل با سایر عوامل در سطوح فردی و ساختاری است.

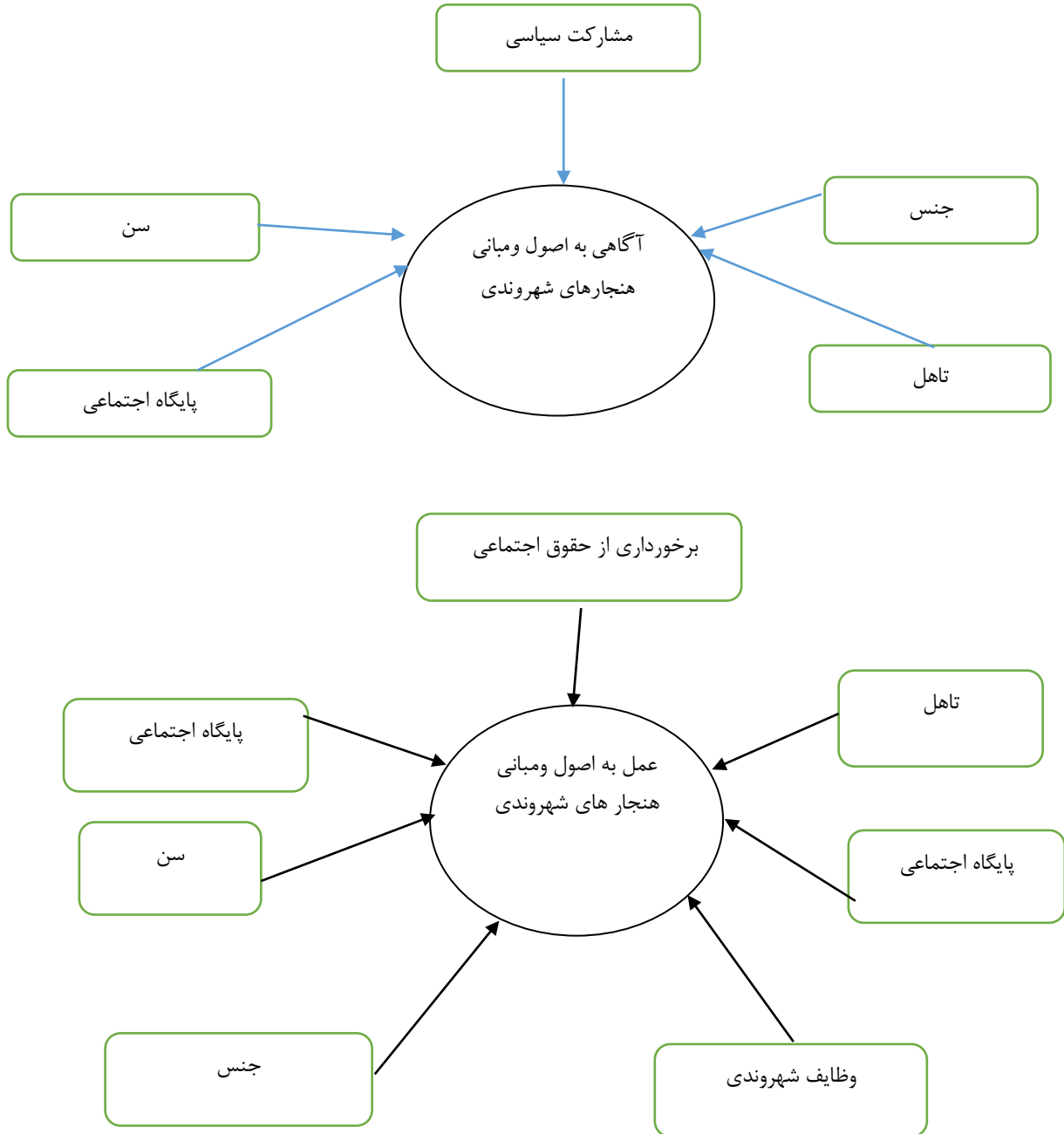
اصول و مبنای هنجارهای شهروندی بر گرفته از مدل نظری به دو قسمت حقوق و وظایف تقسیم شده است. ابتدا در بحث حقوق بر اساس نظریه‌ی اچ مارشال حقوق اجتماعی و سیاسی مطرح نظر است که بر این اساس در بعد حقوق اجتماعی بهداشت، آموزش، اشتغال، مسکن و گذراندن اوقات فراغت مورد سنجش واقع شده است. در بعد حقوق سیاسی (مشارکت سیاسی) آیتم‌هایی همچون شرکت در انتخابات، کسب اخبار سیاسی و حضور داوطلبانه در ستادهای انتخاباتی مورد سنجش قرار گرفته است. سپس در قسمت وظایف شهروندی متغیرهایی همچون: دفاع از میهن، عضویت در طایفه، شرکت در انتخابات، عضویت در انجمن اولیاء و مربیان، عام‌گرایی (رعایت نظم و مقررات)، احترام به حقوق و منافع دیگران، احترام به نظم عمومی و وجدان کار (آگاهی سیاسی، مراقبت از اموال عمومی، توجه به تربیت فرزندان، مراقبت در حفظ محیط زیست و... و پرداخت مالیات مورد سنجش قرار گرفته است.

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

فرضیه ها:

- به نظر می رسد بین سن و میزان آگاهی پاسخ گوینان از اصول و مبانی هنجارهای شهروندی رابط ی معنی داری وجود دارد.
- به نظر می رسد بین سن و میزان تعهد عملی پاسخ گوینان به اصول و مبانی هنجارهای شهروندی رابطه ی معنی داری وجود دارد
- به نظر می رسد بین وضع تاهل پاسخ گوینان و میزان آگاهی آنان از اصول ومبانی هنجارهای شهروندی رابطه ی معنی داری وجود دارد.
- به نظر می رسد بین وضع تاهل پاسخ گوینان ومیزان تعهد عملی آنان به وظایف شهروندی رابط ی معنی داری وجود دارد.
- به نظر می رسد بین برخورداری از حقوق اجتماعی پاسخگوینان و میزان تعهد عملی آنان به وظایف شهروندی رابطه وجود دارد.
- به نظر می رسد جنسیت در میزان آگاهی پاسخگوینان از اصول و مبانی هنجارهای شهروندی تأثیر دارد.
- به نظر می رسد جنسیت در میزان تعهد عملی پاسخگوینان به اصول و مبانی هنجارهای شهروندی تأثیر دارد.
- به نظر می رسد بین پایگاه اجتماعی پاسخ گوینان و میزان آگاهی آنان از اصول ومبانی هنجار های شهروندی رابطه ی معنی داری وجود دارد.
- به نظر می رسد بین پایگاه اجتماعی پاسخ گوینان و میزان تعهد عملی آنان به اصول ومبانی هنجارهای شهروندی رابطه ی معنی داری وجود دارد.
- به نظر می رسد بین آگاهی پاسخگوینان و تعهد عملی آنان به اصول و مبانی هنجارهای شهری رابطه وجود دارد.

روش شناسی:

روش تحقیق در پژوهش حاضر پیمایشی از نوع همبستگی واز نظرهدف کاربردی بوده است.جامعه آماری را ۴۱۱۵۴۶ نفر از شهروندان ساروی بالای ۱۵ سال تشکیل داده اند. جامعه آماری، شامل کلیه ی افراد ۱۵ سال به بالای شهر ساری (اعم از زن و مرد) است که براساس سرشماری سال ۱۳۹۵ حدود ۳۱۱۵۴۶ نفر هستند. براساس جدول نمونه گیری استاندارد کرجسی و مورگان(۱۹۷۰)۳۸۴ نفر به عنوان نمونه انتخاب شده اند. برای دسترسی به نمونه ها از روش نمونه گیری خوشه ای استفاده شده است. در این روش ابتدا شهر به مناطق و بلوک هایی، متناسب با جمعیت برابر تقسیم وشماره گذاری شده است سپس تعدادی خیابانها، کوچه ها و خانوارها در محدوده ی هر بلوک بصورت تصادفی انتخاب شده اند بعد از آن باوارد شدن نسبت به توزیع پرسشنامه اقدام شده است.

جنس	فراوانی	درصد
زن	۱۸۹	۴۹/۲۱
مرد	۱۹۵	۵۰/۷۹
جمع	۳۸۴	۱۰۰

ابزار گردآوری داده مورد نظر در پژوهش، پرسشنامه سنجش حقوق شهروندی بوده است. به منظور جمع آوری اطلاعات، پرسشنامه ای به استعداد ۳۶ سوال طراحی و تنظیم گردید. سوالات پرسشنامه از لحاظ شکلی شامل سوالات باز و بسته بودند. سوالات نیز به صورت ساده مدرج در قالب طیف لیکرت طراحی شدند و از لحاظ محتوایی شامل سوالات شناسایی، وضعیتی بودند». یکی از انواع مهم تعیین اعتبار، اعتبار صوری است در پژوهش حاضر، از این نوع اعتبار برای تامین اعتبار پرسشنامه استفاده کرده ایم. اما جهت تعیین پایایی از آلفای کرونباخ که شاخص نسبتاً مقبولی برای این گونه موارد است استفاده شده است. ابتدا ۳۸ نسخه از پرسشنامه بطور مقدماتی بین جامعه آماری توزیع گردید و پس از جمع آوری نقایص اولیه آن رفع شد. در پرسشنامه سه مقیاس وجود دارد که از ترکیب چندین گویه بوجود آمده اند.

ردیف	گویه / مقیاس	آلفای کرانیاخ
۱	برخورداری از حقوق اجتماعی و سیاسی	۰/۷۳
۲	آگاهی از وظایف شهروندی	۰/۷۴
۳	تعهد عملی به وظایف شهروندی	۰/۸۷
۴	پرسشنامه حقوق شهروندی (ترکیب شده از سه مقیاس بالا) شامل ۳۶ سوال	۰/۸۰

برای تجزیه و تحلیل داده ها پس از توصیف داده ها (فراوانی و درصد نمودار) وارد سطح استنباط شده و با استفاده از آزمون های ناپارامتریک مثل فریدمن ضریب توافق فی و کرامر به تحلیل داده ها پرداخته شده است.

یافته های تحقیق

فرضیه ۱: «به نظر می رسد بین سن و میزان آگاهی پاسخگویان از اصول و مبانی هنجارهای شهروندی رابطه معنی داری وجود دارد.»

سن	ضریب همبستگی اسپیرمن	آگاهی از اصول و مبانی هنجارهای شهروندی
-۰/۳۸	سطح معنی داری	
۰/۵۵۱	تعداد	

این فرضیه با استفاده از ضریب همبستگی اسپیرمن (Spearman correlation coefficient) آزمون شد و نتایج نشان داد که بین متغیرها رابطه معنی داری وجود ندارد. زیرا سطح معنی داری جدول بالاتر از سطح خطای پذیرفته شده یعنی آلفای ۰/۰۵ می باشد و فرضیه شماره ۱ رد می شود.

فرضیه ۲: «به نظر می رسد بین سن و میزان تعهد عملی پاسخگویان به وظایف شهروندی رابطه معنی داری وجود دارد.»

سن	ضریب همبستگی اسپیرمن	تعهد عملی به اصول و مبانی هنجارهای شهروندی
-۱/۰۴	سطح معنی داری	
۰/۰۶۸	تعداد	

این فرضیه با استفاده از ضریب همبستگی اسپیرمن آزمون شد و نتایج نشان می دهد که بین متغیرها رابطه معنی داری وجود ندارد زیرا سطح معنی داری جدول بالاتر از میزان خطای پذیرفته شده از سطح آلفای ۰/۰۵ می باشد بنابراین فرضیه شماره ۲ رد می شود.

فرضیه ۳: «به نظر می رسد بین وضع تأهل پاسخگویان و میزان آگاهی آنان از اصول و مبانی هنجارهای شهروندی رابطه معنی داری وجود دارد.»

تأهل	ارزش	ضریب همبستگی	آگاهی به اصول و مبانی هنجارهای شهروندی
سطح معنی داری	۱/۸۷	فی phi	
۰/۰۰۰	۰/۸۳۷	وی کرامر's cramer's	
۰/۰۰۰	۲۵۰	تعداد	

این فرضیه با استفاده از ضریب همبستگی وی کرامر و فی آزمون شد و نتایج نشان می دهد که بین متغیرها رابطه ی معنی داری وجود دارد. زیرا سطح معنی داری جدول کمتر از میزان خطای پذیرفته شده در سطح آلفای ۰/۰۵ می باشد. بنابراین فرضیه شماره ۳ تأیید می شود.

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

فرضیه ۴: «به نظر می رسد بین وضع تأهل پاسخگویان و میزان تعهد عملی آنان به وظایف شهروندی رابطه معنی داری وجود دارد.»

تأهل		ضریب همبستگی فی phi	تعهد به اصول و مبانی هنجارهای شهروندی
سطح معنی داری	ارزش		
۰/۰۰۰	۱/۵۱		
۰/۰۰۰	۰/۶۷۶		
تعداد		۳۱۲	

این فرضیه با استفاده از ضریب همبستگی وی کرامر و فی آزمون شد و نتایج نشان می دهد که بین متغیرها رابطه معنی داری وجود دارد. زیرا سطح معنی داری جدول کمتر از میزان خطای پذیرفته شده در سطح آلفای ۰/۰۵ می باشد. بنابراین فرضیه شماره ۴ تأیید می شود.

فرضیه ۵: «به نظر می رسد بین برخورداری از حقوق اجتماعی پاسخگویان و میزان تعهد عملی آنان به وظایف شهروندی رابطه معنی داری وجود دارد.»

برخورداری از حقوق اجتماعی		ضریب همبستگی فی phi	تعهد عملی به اصول و مبانی هنجارهای شهروندی
سطح معنی داری	ارزش		
۰/۰۰۰	۰/۹۶۳		
۰/۰۰۰	۰/۶۸۱		
تعداد		۳۱۵	

این فرضیه با استفاده از ضریب همبستگی کرامر و فی آزمون شد. و نتایج نشان می دهد که بین متغیرها رابطه معنی داری وجود دارد. زیرا سطح معنی داری جدول کمتر از میزان خطای پذیرفته شده در سطح آلفای ۰/۰۵ می باشد. شدت همبستگی در کرامر ۰/۶۸ و در فی ۰/۹۶ است که نشان دهنده وجود رابطه قوی بین متغیرهاست. علامت آن مثبت و نشاندهنده جهت رابطه مستقیم بین هردو متغیر است. هرچه افراد از حقوق اجتماعی بهره مند باشند به همان میزان به وظایف شهروندی عمل می کنند. در نتیجه فرضیه شماره ۵ تأیید می شود.

فرضیه ۶: به نظر می رسد مشارکت سیاسی بر میزان آگاهی پاسخگویان در زمینه حقوق و وظایف شهروندی تأثیر دارد.

برخورداری از حقوق سیاسی		ضریب همبستگی اسپیرمن	آگاهی از اصول و مبانی هنجارهای شهروندی
سطح معنی داری	۰/۲۸۴		
تعداد	۲۵۳		

این فرضیه با استفاده از ضریب همبستگی اسپیرمن آزمون شد و نتایج نشان می دهد که بین متغیرها رابطه معنی داری وجود دارد. زیرا سطح معنی داری جدول کمتر از میزان خطای پذیرفته شده در سطح آلفای ۰/۰۵ می باشد. شدت همبستگی ۰/۲۹ است که نشاندهنده رابطه نسبتاً ضعیف بین متغیرهاست. لذا فرضیه شماره ۶ تأیید می شود.

فرضیه ۷: «به نظر می رسد جنسیت در میزان آگاهی پاسخگویان از اصول و مبانی هنجارهای شهروندی تأثیر دارد.

جنسیت		ضریب همبستگی فی phi	آگاهی از اصول و مبانی هنجارهای شهروندی
ارزش	سطح معنی داری		
۱/۱۵	۰/۰۶۱		
۸۱۴	۰/۰۶۱		
۲۵۱	تعداد	وی کرامر cramer's	

این فرضیه با استفاده از ضریب همبستگی وی کرامر و فی آزمون شد و نتایج نشان می دهد که بین متغیرها رابطه معنی داری وجود ندارد. زیرا سطح معنی داری جدول بالاتر از میزان خطای پذیرفته شده در سطح آلفای ۰/۰۵ است. لذا فرضیه شماره ۷ رد می شود.
فرضیه ۸: به نظر می رسد جنسیت در میزان تعهد عملی پاسخگویان به اصول و مبانی هنجارهای شهروندی تأثیر دارد.

جنسیت		ضریب همبستگی فی phi	تعهد عملی به اصول و مبانی هنجارهای شهروندی
ارزش	سطح معنی داری		
۰/۹۶۳	۰/۰۰۰		
۰/۶۸۱	۰/۰۰۰		
۳۱۵	تعداد	وی کرامر cramer's	

این فرضیه با استفاده از وی کرامر و فی آزمون شد و نتایج نشان می دهد که بین متغیرها رابطه معنی داری وجود دارد. زیرا سطح معنی داری جدول کمتر از میزان خطای پذیرفته شده در سطح آلفای ۰/۰۵ می باشد. پس فرضیه شماره ۸ تأیید می شود.
فرضیه ۹: به نظر می رسد بین پایگاه اجتماعی پاسخگویان و میزان آگاهی آنان از اصول و مبانی هنجارهای شهروندی رابطه معنی داری وجود دارد.

پایگاه اجتماعی		ضریب همبستگی اسپیرمن	آگاهی از اصول و مبانی هنجارهای شهروندی
ارزش	سطح معنی داری		
۰/۱۷۲	۰/۰۲۹		
۲۹۲	تعداد		

این فرضیه با استفاده از ضریب همبستگی اسپیرمن آزمون شد و نتایج نشان می دهد که بین متغیرها رابطه معنی داری وجود دارد. زیرا سطح معنی داری جدول کمتر از میزان خطای پذیرفته شده در سطح آلفای ۰/۰۵ می باشد. شدت همبستگی ۰/۱۷ است که نشاندهنده وجود رابطه نسبتاً ضعیف بین متغیر مستقل و متغیر تابع است. علامت آن نیز مثبت است که نشان از جهت رابطه مستقیم بین متغیرهاست. یعنی هرچه پایگاه اجتماعی بالاتر باشد آگاهی از اصول شهروندی هم بیشتر است. لذا فرضیه شماره ۹ تأیید می شود.

فرضیه ۱۰: به نظر می رسد بین پایگاه اجتماعی پاسخگویان و میزان تعهد عملی آنان به اصول و مبانی هنجارهای شهروندی رابطه معنی داری وجود دارد.

پایگاه اجتماعی		ضریب همبستگی اسپیرمن	تعهد عملی به اصول و مبانی هنجارهای شهروندی
ارزش	سطح معنی داری		
۰/۱۶۷	۰/۰۴		
۳۰۳	تعداد		

این فرضیه با استفاده از ضریب همبستگی اسپیرمن آزمون شد و نتایج نشان می دهد که بین متغیرها رابطه معنی داری وجود دارد زیرا سطح معنی داری جدول کمتر از میزان خطای پذیرفته شده در سطح آلفای ۰/۰۵ می باشد. شدت همبستگی ۰/۱۷ است که نشان از وجود رابطه نسبتاً ضعیف بین متغیرهاست و علامت آن نیز مثبت است. که نشان از جهت رابطه مستقیم بین متغیرهاست یعنی هرچه پایگاه اجتماعی بالاتر باشد تعهد عملی به اصول شهروندی بیشتر است. پس فرضیه شماره ۱۰ تأیید می شود.

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین‌المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

فرضیه ۱۱: به نظر میرسد بین آگاهی پاسخگویان و تعهد عملی آنان به اصول و مبانی هنجارهای شهروندی رابطه‌ی معنی داری وجود دارد.

آگاهی از اصول و مبانی هنجارهای شهروندی		
۰/۲۹۰	ضریب همبستگی اسپیرمن	تعهد عملی به اصول و مبانی هنجارهای شهروندی
۰/۰۴	سطح معنی داری	
۲۸۹	تعداد	

این فرضیه با استفاده از ضریب همبستگی اسپیرمن آزمون شد و نتایج نشان میدهد که بین متغیرها رابطه‌ی معنی‌داری وجود دارد زیرا سطح معنی داری جدول کمتر از میزان خطای پذیرفته شده در سطح آلفای ۰/۰۵ می باشد. شدت همبستگی ۰/۲۹ است که نشان از وجود رابطه‌ی نسبتاً ضعیف بین متغیرهاست. علامت آن نیز مثبت است که نشان از رابطه‌ی مستقیم بین متغیرهاست یعنی هر چه پاسخگویان نسبت به حقوق شهروندی آگاهی داشته باشند به همان میزان به وظایف شهروندی تعهد عملی دارند.

نتیجه گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی میزان آگاهی شهروندان ساری نسبت به اصول و مبانی هنجارهای شهروندی و میزان تعهد عملی بدان اصول انجام شده است. با توجه به بررسی صورت گرفته در خصوص فرضیه‌های نتایج و یافته‌های پژوهش بیانگر آن است که:

فرضیه اول: به نظر می رسد بین سن و میزان آگاهی پاسخگویان از اصول و مبانی هنجارهای شهروندی رابطه معنی داری وجود دارد. با توجه به بررسی‌های بعمل آمده در خصوص فرضیه فوق، از آنجا که سطح معنی داری محاسبه شده بزرگتر از آلفای ۰/۰۵ می باشد لذا فرضیه تحقیق که بیانگر تأثیر سن در میزان آگاهی شهروندان به هنجارهای شهروندی است مورد پذیرش واقع نگردید بدین معنی که با افزایش سن میزان آگاهی کم می‌شود این موضوع با تحقیق دکتر شیبانی در مورد تحقیق جامعه شناختی از وضعیت شهروندی لرستان انجام داده است هماهنگ است.

فرضیه دوم: به نظر می رسد بین سن و میزان تعهد عملی پاسخگویان به وظایف شهروندی رابطه معنی داری وجود دارد. که با توجه به بررسی‌های بعمل آمده در خصوص فرضیه فوق، از آنجا که سطح معنی داری محاسبه شده بزرگتر از آلفای ۰/۰۵ می باشد. لذا فرضیه تحقیق که بیانگر تأثیر سن در تعهد عملی به وظایف شهروندی است مورد پذیرش واقع نگردیده است. بدین معنی که با افزایش سن میزان تعهد عملی کم می شود.

فرضیه سوم: به نظر می رسد بین وضع تأهل پاسخگویان و میزان آگاهی آنان از اصول و مبانی هنجارهای شهروندی رابطه معنی داری وجود دارد. با توجه به بررسی‌های بعمل آمده در خصوص فرضیه فوق، از آنجا که سطح معنی داری جدول کمتر از میزان خطای پذیرفته شده در سطح آلفای ۰/۰۵ می باشد لذا فرضیه تحقیق که بیانگر تأثیر تأهل در میزان آگاهی است مورد پذیرش واقع گردیده است یعنی افراد متأهل بیشتر از افراد مجرد به حقوق و وظایف شهروندی آگاهی پیدا می کنند.

فرضیه چهارم: به نظر می رسد بین وضع تأهل پاسخگویان و میزان تعهد عملی آنان به وظایف شهروندی رابطه معنی داری وجود دارد. با توجه به بررسی‌های بعمل آمده در خصوص فرضیه فوق، از آنجایی که سطح معنی داری جدول کمتر از میزان خطای پذیرفته شده در سطح آلفای ۰/۰۵ می باشد. لذا فرضیه تحقیق که بیانگر تأثیر تأهل در میزان تعهد عملی است مورد پذیرش واقع گردیده است. یعنی افراد متأهل بیشتر از افراد مجرد به وظایف شهروندی عمل می کنند.

فرضیه پنجم: به نظر می رسد بین برخورداری از حقوق اجتماعی پاسخگویان و میزان تعهد عملی آنان به وظایف شهروندی رابطه معنی داری وجود دارد. با توجه به بررسی‌های بعمل آمده در خصوص فرضیه فوق، از آنجایی که سطح معنی داری جدول کمتر از میزان خطای پذیرفته شده در سطح آلفای ۰/۰۵ می باشد. لذا فرضیه تحقیق که بیانگر تأثیر برخورداری از حقوق اجتماعی بر عمل به وظایف شهروندی است مورد پذیرش واقع گردیده است. این فرضیه مطابق با نظریه جمهوری خواهان- مدنی است که آنان با اولویت به جامعه بر شرایط

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین‌المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

ضروری عمل شهروندی تأکید کردند. مطابق با این رویکرد افراد با برخورداری از امکانات مختلف توانایی لازم برای عمل به وظایف را کسب خواهند کرد.

فرضیه ششم: به نظر می‌رسد مشارکت سیاسی بر میزان آگاهی پاسخگویان در زمینه حقوق و وظایف شهروندی تأثیر دارد. با توجه به بررسی‌های بعمل آمده در خصوص فرضیه فوق، از آنجایی که سطح معنی‌داری جدول کمتر از میزان خطای پذیرفته شده در سطح آلفای ۰/۰۵ می‌باشد لذا فرضیه تحقیق که بیانگر تأثیر مشارکت سیاسی بر میزان آگاهی است مورد پذیرش قرار می‌گیرد. این فرضیه با نظریه برایان، اس‌ترنر هماهنگ است. زیرا که وی شهروندی را مستلزم نهادینه شدن حقوق سیاسی و اجتماعی می‌داند. دیگر اینکه این فرضیه با موضوع تحقیق دکتر شیانی که در زمینه تحقیق جامعه‌شناختی از وضعیت شهروندی در لرستان انجام داده است مطابقت دارد. زیرا با افزایش رشد آگاهی سیاسی (مشارکت سیاسی) بر میزان آگاهی افراد از زمینه‌ی حقوق و وظایف شهروندی افزوده می‌شود. فرضیه هفتم: به نظر می‌رسد جنسیت در میزان آگاهی پاسخگویان از اصول و مبانی هنجارهای شهروندی تأثیر دارد. با توجه به بررسی‌های بعمل آمده در خصوص فرضیه فوق، از آنجایی که سطح معنی‌داری جدول بیشتر از میزان خطای پذیرفته شده در سطح آلفای ۰/۰۵ می‌باشد. لذا فرضیه تحقیق که بیانگر تأثیر جنسیت در میزان آگاهی شهروندان است رد می‌شود. یعنی به واسطه زن یا مرد بودن تأثیری در میزان آگاهی از حقوق و وظایف ندارد. این فرضیه برخلاف کار تحقیقی خانم دکتر شیانی است که محقق میزان آگاهی افراد از حقوق و وظایف شهروندی را برحسب جنس متفاوت دانسته است.

فرضیه هشتم: به نظر می‌رسد جنسیت در میزان تعهد پاسخگویان به اصول و مبانی هنجارهای شهروندی تأثیر دارد. با توجه به بررسی‌های بعمل آمده در خصوص فرضیه فوق، از آنجایی که سطح معنی‌داری جدول کمتر از میزان خطای پذیرفته شده در سطح آلفای ۰/۰۵ می‌باشد. لذا فرضیه تحقیق که بیانگر تأثیر جنسیت در عمل به وظایف و حقوق شهروندی است مورد پذیرش واقع گردید. یعنی زنان یا مردان به صورت متفاوت به وظایف شهروندی عمل می‌شود.

فرضیه نهم: به نظر می‌رسد بین پایگاه اجتماعی پاسخگویان و میزان آگاهی آنان از اصول و مبانی هنجارهای شهروندی رابطه معنی‌داری وجود دارد. با توجه به بررسی‌های بعمل آمده در خصوص فرضیه فوق، از آنجایی که سطح معنی‌داری جدول کمتر از میزان خطای پذیرفته شده در سطح آلفای ۰/۰۵ می‌باشد. لذا فرضیه تحقیق که بیانگر تأثیر پایگاه اجتماعی (شغل، درآمد و تحصیلات) در آگاهی به حقوق و وظایف شهروندی مورد پذیرش واقع گردید و این فرضیه با تحقیق خانم دکتر شیانی مطابقت دارد. زیرا هم تحصیلات و هم شغل که درآمد از آنها سرچشمه می‌گیرند در میزان آگاهی مؤثر هستند.

فرضیه دهم: به نظر می‌رسد بین پایگاه اجتماعی پاسخگویان و میزان تعهد عملی آنان به اصول و مبانی هنجارهای شهروندی رابطه معنی‌داری وجود دارد. با توجه به بررسی‌های بعمل آمده در خصوص فرضیه فوق، چون سطح معنی‌داری جدول کمتر از میزان خطای پذیرفته شده در سطح آلفای ۰/۰۵ می‌باشد. لذا فرضیه تحقیق که بیانگر تأثیر پایگاه اجتماعی (شغل، درآمد و تحصیلات) بر تعهد عملی پاسخگویان است مورد پذیرش قرار می‌گیرد. یعنی افراد تحصیلکرده بیشتر از دیگران به وظایف عمل می‌کنند. هم‌چنین افراد با شغل بالا و درآمد بالا بیشتر به وظایف عمل می‌کنند.

فرضیه یازدهم: به نظر می‌رسد بین آگاهی پاسخگویان و تعهد عملی آنان به اصول و مبانی هنجارهای شهروندی رابطه معنی‌داری وجود دارد. با توجه به بررسی‌های بعمل آمده در خصوص فرضیه فوق، چون سطح معنی‌داری جدول کمتر از میزان خطای پذیرفته شده در سطح آلفای ۰/۰۵ می‌باشد. لذا فرضیه تحقیق که بیانگر تأثیر آگاهی شهروندان از وظایف شهروندی بر عمل به وظایف است مورد پذیرش قرار می‌گیرد. این بدان معناست که مبنای عمل به وظایف شهروندی داشتن آگاهی است. پیشنهادات:

۱- با توجه به اینکه افراد متاهل بیشتر از افراد مجرد به وظایف شهروندی عمل می‌کنند (تعهد عملی دارند) لذا پیشنهاد می‌گردد: از طریق سازمانهای دولتی و غیردولتی با عنوان تشکلهای مردمی صدا و سیما و سازمان ملی جوانان، ادارات متولی امور اجتماعی استان نسبت به فرهنگ سازی در این زمینه اقدام نمایند تا با تحقق این امر مهم اجتماعی بستری برای ازدواج جوانان فراهم شود.

۲- نظر به اینکه افراد متاهل بیشتر از افراد مجرد به واسطه حقوق شهروندی آگاهی کسب می‌کنند لذا پیشنهاد می‌شود: از طریق رسانه های محلی، مطبوعات و صدا و سیما ادارات متولی امور اجتماعی استان نسبت به اشاعه فرهنگ همسر داری (ازدواج) اقدام کنند تا در

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on
Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

- راستای کارکردهای نهاد خانواده به ویژه مسئولیت والدین در تربیت فرزندان، اجتماعی کردن کودکان و... (توسلی، ۱۳۸۲) که موجبات کسب آگاهی است برای همگان بخصوص جوانان عیان و آشکار گردد.
- ۳- چون افرادی که از حقوق اجتماعی بر خور دارند بیشتر به انجام وظایف متعهدند لذا پیشنهاد می گردد مسئولین شهر و استان در پی احقاق حقوق اجتماعی جامعه (مسکن، آموزش، بهداشت، اشتغال، امکانات گذراندن اوقات فراغت) اهتمام لازم معمول نمایند. زیرا به گفته "ترنر" افرادی وقتی حقوقی کسب می کنند دارای فضیلت مدنی می شوند، هویت قانونی و رسمی پیدا می کنند یا به عبارت دیگر تعلق و وابستگی به جامعه پیدا می کنند."
- ۴- با عنایت به اینکه مشارکت سیاسی (حقوق سیاسی) بر میزان آگاهی شهروندان تاثیر دارد لذا پیشنهاد می گردد:
- الف: برای مشارکت باید انسانها را آموزش داد و در آنها مهارتها، نگرش ها و دانش های مورد نیاز را بوجود آورد.
- ب: از طریق شوراهای دانش آموزی نسبت به بسط و گسترش آگاهی سیاسی و مشارکت در بین نو جوانان اقدام شود.
- ج: جهت سوق دادن جوانان به مشارکت سیاسی پیشنهاد می شود در برگزاری انتخابات از وجود جوانان در رده سنی ۱۸ تا ۲۵ بیشتر استفاده شود.
- د: صدا و سیما با ارایه فیلمها و برنامه های جذاب نسبت به ترویج فرهنگ مشارکت سیاسی اقدام کند.
- ۵- چون سطح تحصیلات، شغل و به تبع آن درآمد در میزان آگاهی از حقوق و وظایف شهروندی تاثیر دارد لذا پیشنهاد می گردد:
- الف: زمینه ارتقاء سطح علمی جامعه فراهم شود.
- ب: "موسسات و دانشگاههای استان در رشته هایی دانشجو جذب نمایند که در آینده در توسعه سیاسی، اجتماعی و اقتصادی استان نقش ایفا نمایند.
- ج: زمینه ارتقاء سطح علمی کارکنان دولت از طریق دوره های ضمن خدمت فراهم شود.
- ۶- نظر به اینکه سطح تحصیلات، شغل و درآمد در میزان تعهد عملی شهروندان تاثیر دارد لذا پیشنهاد می گردد:
- الف: زمینه اشتغال جوانان در جامعه فراهم شود
- ب: از تخصص و تجربه فارغ التحصیلان دانشگاههای بومی استان در راستای رفع معضل بیکاری استفاده شود ج" از طریق مسولین استان تربیتی اتخاذ شود تا اعتبارات توسعه استان به وسیله متخصصین و افراد بومی جذب شود.
- ۷- با توجه به اینکه شهروندانی که دارای آگاهی هستند بیشتر به وظیفه عمل می کنند لذا در این راستا پیشنهاد می گردد:
- الف: بازنگری و تقویت آموزش شهروندی از طریق کتابهای درسی ویژه استان.
- ب: رسانه های جمعی در جامعه در کنار آموزش و پرورش به آموزش این مفهوم بپردازند.
- ج: با تغییر زندگی اجتماعی از شکل روستایی و قبیله ای و افزایش شیوه شهرنشینی افراد جامعه باید بیشتر از قبل در ارتباط با مفاهیم شهروندی، قانون، انتخابات، آزادی، مسئولیت پذیری آموزش ببینند
- د: با تغییر سبک زندگی افراد از زندگی خانواده گسترده به خانواده هسته ای آموزش مفهوم شهروندی و آشنایی افراد از حقوق بیش از قبل اهمیت دارد
- ه: با توجه به اینکه شهروندی با مفهوم شهری متفاوت است باید به صورت صریح و روشن در کتابهای درسی آموزش داده شود که حقوق شهروندی به تمام افراد جامعه اعم از روستایی و شهری تعلق می گیرد
- ی: شورای تحقیقات آموزش و پرورش و سایر ارگانها می توانند تحقیق پیرامون حقوق و وظایف شهروندی را به صورت یک اولویت در تحقیقات استانی یا کشوری خود قرار دهند.

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

منابع

- احمدی، فخری سادات (۱۳۸۳) بررسی تأثیر آگاهی از حقوق و تعهدات شهروندی در شهر بر فرآیند تحقق حقوق شهروندی . پایان نامه کارشناسی ارشد پژوهش علوم اجتماعی، دانشگاه الزهرا
- امام جمعه زاده، سید جواد (۱۳۸۱) جهانی شدن و شهروندی، چکیده مقالات همایش راه کارهای توسعه فرهنگ شهروندی، انتشارات محبان، ص ۲۸-۳۰.
- امین، سید حسن (۱۳۷۶) قانون اساسی و حقوق شهروندی، مجموعه مقالات تحقق جامعه مدنی در انقلاب اسلامی ایران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تهران .
- براتعلی پور، مهدی (۱۳۸۳) شهروندی و سیاست نو فضیلت گرا، تهران: مؤسسه ی مطالعات ملی، تمدن ایرانی.
- پورعزت، علی اصغر . باغستانی برزکی، حوریه . نجانی آجی بیسه، مصطفی (۱۳۸۶) الگوی منطقی منشور حقوق شهروندی بر پایه بررسی تطبیقی اسناد موجود ، فصلنامه رفاه اجتماعی، شماره ۱۳۱.
- پیران، پرویز (۱۳۸۰) مقدمه تشریحی، تحقیق پایه ای منشور شهر تهران، تهران: دفتر پژوهشهای فرهنگی.
- پیروز، پوریا (۱۳۷۳) موانع توسعه در ایران: برخی عوامل تاریخی، تهران: مجله اطلاعات سیاسی اقتصادی، سال نهم، شماره های ۴۹-۵۰.
- توسلی، غلام عباس ونجاتی حسینی ، سید محمود، واقعیت اجتماعی شهروندی در ایران، مجله جامعه شناسی ایران، دوره پنجم ، شماره دو ، تهران ۱۳۸۳
- ذکائی، محمد سعید (۱۳۸۰) اخلاق شهروندی، نامه انجمن جامعه شناسی ایران، تهران: مؤسسه نشر کلمه، شماره ۵، ص ۸۰-۶۱.
- شیانی ، ملیحه (۱۳۸۱) تحلیلی جامعه شناختی از وضعیت شهروندی در لرستان ، مجله جامعه شناسی ایران ، دوره چهارم، شماره سه ، تهران .
- عنایت، حمید (۱۳۷۳) اندیشه ی سیاسی در اسلام معاصر، ترجمه ی بهاء الدین خرمشاهی، تهران، خوارزمی، ج دوم.
- فالكس، کیت (۱۳۸۱) شهروندی، ترجمه ی محمد تقی دلفروز، تهران: کویر.
- کاتوزیان، ناصر (۱۳۷۹) ، گامی به سوی عدالت، ج ۲، تهران: انتشارات دانشکده حقوق و علوم سیاسی.
- گیدنز، آنتونی (۱۳۷۷) پیامدهای مدرنیته، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: نشر مرکز.
- سید محمود نجاتی حسینی (۱۳۸۳) واقعیت اجتماعی شهروندی در ایران پس از انقلاب با تاکید بر دوره تاریخی ۸۰-۱۳۷۶، مجله جامعه شناسی ایران، دوره پنجم، شماره ۲، ص ۶۲-۳۲.
- وردی نژاد، فریدون (۱۳۷۶) قانون اساسی و حقوق شهروندی، مجموعه مقالات تحقق جامعه مدنی در انقلاب اسلامی ایران، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تهران، ۱۳۷۶

- Carter , A. (2001).The political theory of global citizenship. London : Routledge .
- Castel, S. Davidson , A. (2000).Citizenship and Migration : Globalization and the politics of belonging. London :Macmillan .
- Daherndorf, R.(1974). Citizenship and beyond : The social dynamics of an Idea.Social Research , Vol. 47 .
- Dahrendorf , R. (1994).The changing Quality of citizenship. London : Sage
- Faulks , K. (2000).Citizenship. London :Routledge
- Faulks , K. (2000).Citizenship. London :Routledge .
- Habermas , J. (1996).Citizenship and National Identity , London :Sage .
- Mann , M.(1987).Ruling class strategies and citizenship. Sociology , Vol-21.
- Marshall , T.H.(1964).Class, citizenship and Social Development. In B.S.
- Marshall , T.H.(1981).Afterthought on value - problems of welfare , New York : Routledge .
- Marshall, T.H(2009). 'Citizenship and Social Class'[online]. Academic.udayton.edu.
- Oldfield , A.(1990).Citizenship and community. London : Routledge .
- Oliver , D.Heater , D.(1994).The foundation of citizenship. New York:Harvester wheatsheaf .

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی
مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی
با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on
Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

- Parsons, T. (1965). Full citizenship for the Negro American. Sociological problem. Daetdalus, Vol. 94 .
- Turner, B.S. (1990). Outline of a Theory of citizenship. Sociology. Vol. 27 .
- Turner, B.S. (2000). Islam, civil society and citizenship. Syracuse university press.
- Turner, Bryan. S. (1990). "Outline of a Theory of Citizenship"; Sociology. 24: pp189-217

mph.sdcongress.ir

هشتمین همایش بین المللی
مدیریت، روانشناسی و علوم انسانی
با رویکرد توسعه پایدار

8th International Conference on
Management, Psychology & Humanities with sustainable development approach

study Amount awareness of a sari citizens of the principles of citizenship norms And tha the principles of practical commitment

Ehsan Moradi Far

Abstract Master's degree in public administration, majoring in information systems, Islamic Azad University, Qaimshahr branch , ehsan54@gmail.com

Ali Gorji Karsami

Corresponding author: Phd. student of sociology of Iranian social issues, Kharazmi University of Tehran, Tehran, Iran. Email : drali.gorjik@gmail.com

Abstract

This study aimed Was conducted to study Amount awareness of a sari citizens of the principles of citizenship norms And the principles of practical commitment . Correlational survey method And From Opinion is applied. The population of the 311 546 citizens have formed Saravi over 15 years. According to the standard sampling Morgan (1970) 384 teachers have been chosen. For access to samples of cluster sampling is the absolute path. Data collected by questionnaire consists of three (1) The social and political rights; (2) knowledge of the duties of citizens V3- practical commitment to the duties of citizens. In this study, the validity of the questionnaire is used to provide credit. Civil rights were 0/80 reliability. To analyze the data using nonparametric tests such as Friedman coefficient Phi and Cramer has been to analyze the data. The results showed that age, marital status of respondents, political participation, social standing, and knowledge of the principles of responsible citizenship norms, there is a significant relationship. And the impact of political participation on respondents' awareness of rights and duties of citizens, there is no significant relationship. The results showed that the age, gender, marital status respondents, respondents enjoyment of social rights, social, and practical commitment of respondents there is a significant relationship to the duties of citizens. the enjoyment of social rights of respondents, and respondents practical commitment to the duties of citizens. Finally, the respondents' knowledge and their practical commitment to the principles of citizenship norms, there is a significant relationship.

Keywords: civil rights, norms of citizenship, social and political rights, duties of citizens, and .....